

Марина ВРОДА: «Я розповідаю про те, що знаю. Я звідси. Зрештою, Хемінгуей через те, що творив у Франції, не став французьким письменником».

Так, підтверджує ці слова стрічка «Крос», Марина знає, що таке біг із доданням перепон. Приміром, рейок, якими ходить трамвай із пролетарської околиці, ріжучи вагоном

землю на дві половини. Постановниця усвідомлює, що, не ставши господарем власної долі, як герой фільму, бігтиме й падатиме в зорбі, прозорій кулі-пастці, а ноги пробуксовуватимуть, наче уві сні. Тож, аби не стати заручником так званої об'єктивної ситуації, моделює ситуацію власну. У тому процесі режисерський хист та освіта аж ніяк не зайві.

Втрата суб'єктності

Ігор ГРАБОВИЧ, кінокритик

«Крос» Марини Вроди можна розглядати з кількох точок зору. Насамперед з політичної, розуміючи під політикою сучасну кінематографічну кон'юнктуру. «Крос», як і низка попередніх українських фестивальных картин, на кшталт «Глухоти» Мирослава Слабошпицького та ігрового дебюту Сергія Лозниці «Щастя моє», свою легітимність отримали на західних фестивалях. А «Крос» і «Щастя моє» взагалі створені в ко-продукції з європейськими країнами. І це загальна особливість кіно по-українськи, якому сьогодні неможливо працювати винятково на внутрішній ринок. Вітчизняним картинам, аби їх сприймали серйозно усередині країни, потрібен потужний локомотив у вигляді закордонних фестивалів та іноземних продюсерів. І мову слід вести не тільки про мистецьке, а й про комерційне кіно. Жоден популярний український фільм не був створений винятково силами самих українців.

Водночас «Крос» симптоматичний також і з тематичного та стилістичного боків. Марина Врода створила картину, геть не схожу на українське радянське кіно, хоч би яким воно було – чи офіційним кіностудії Довженка, чи «поетичним», як у класиків Параджанова – Ілленка – Миколайчука, чи підкреслено авторським, як у Кіри Муратової. «Крос» явно належить європейській традиції і апелює до одразу кількох базових для сучасної європейської свідомості кіношкіл – французької «нової хвилі» та «Догми-95».

«Нова хвиля» помітна у «Кросі» на рівні вибору головного героя, бо тут також ідеться про мандрівку (втечу) молодого людини від певних умов соціуму. Герой Вроди найбільше нагадує Антуана Дуанеля з «400 ударів» Франсуа Трюффо.

А від «Догми-95» «Крос» узяв сам спосіб розповіді таку історію. Принаймні Врода використовує щонайменше шість із десяти правил з «Обітниць цноти» Ларса фон Трієра та Томаса Вінтенберга. Зйомки «Кросу» велися на натурі, без декорацій та реквізиту, використовувалася винятково ручна камера, не звучала також закадрова музика. Картина роз-

повідає про сучасність і зафільмована в кольорі. І фільм не належить до популярних жанрів.

Однак зміст цієї історії традиційно пострадянський. Перед нами ще одна картина про східне дике поле, яким Україна та весь пострадянський простір бачаться з Європи. Звичайна побутова замальовка, яка відображає пересічну українську буденність, в очах західного глядача цілком може перетворитися на таке собі ходіння всіма колами пекла.

І все ж змістовим осердям «Кросу» є не так реальна, як метафорична мандрівка головного героя. Крос, біг на довгі дистанції, марафон у кінематографі часто позначають собою втрату ідентичності, пов'язаної із сексуальною та взагалі екзистенційною фрустрацією.

Можна пригадати «Осінній марафон» Георгія Данелії, у якому головний герой – перекладач Бузикін, любитель ранкових кросів, утілював такого собі тухтія-інтелігента, не здатного постояти за себе. Інший приклад – Форрест Гамп, який, аби побороти депресію, вирушав у трирічний пробіг Америкою. І завжди біг головного героя означає не просто певну безцільність його зусиль, а й маніфестацію цієї безцільності, відмову від будь-яких досяжних цілей.

Подорож героя «Кросу» також свідчить про втрату ним ідентичності, суб'єктності. Умовно кажучи, герой «кастрований» (причиною такого його стану могла бути поразка в бійці із сильнішим суперником). Занурюючись у лісову гушавину, він дедалі більше регресує, а сама мандрівка закінчується на березі річки, де він бачить чоловіка, який перекочується у величезній прозорій кулі.

І цей персонаж позначає стан головного героя, що той перебуває ніби в утробі, ніяк не може народитися, вирватися назовні, отримати певну суб'єктність та ідентичність.

Підсумовуючи, можна сказати, що «Крос» Марини Вроди скидається на певний симптом: і герой картини, і власне кінематографічна ситуація свідчать про цілком залежну, пасивну, статево та гендерно не визначену обставину, в якій опинилася сучасна Україна.

Слово – майстру

Михайло ІЛЛЕНКО,
кінорежисер,
педагог Марини Вроди:

– Хочу привітати Марину ще раз: тепер уже через ваш журнал! Ця перемога – дуже серйозна подія. Якою знаю Марину? Серйозною, послідовною особистістю, яка самостійно розв'язує проблеми. Коли навчалася в інституті, часом траплялися загострення у взаєминах. Здебільшого тому, що педагогові не просто дивитися, як вихованець обпікається. Утім, життя таке, що обпікатися треба. Час показав, що жодні загострення не вплинули на подальші взаємини. Я намагався допомагати, як міг. Переважно – досвідом. Дуже радий, що Марина частку цього досвіду перейняла. Під час навчання вона встигла зробити дуже багато: інші й половини цього не зроблять. Попри всі ті проблеми, які супроводжують фільмотворення в нашій державі. Хоча ці проблеми є і у студентів, і у професіоналів. Завжди на цьому наголошував. Загартування у вузі допомогло молодій режисерці рухатися вперед.

До речі, гордий з того, що першу свою нагороду Марина Врода отримала на кінофестивалі «Відкрита ніч» (Михайло Ілленко його багаторічний художній керівник. – Авт.). Цього року я запросив її в журі.

Фільм «Крос» побачив уже після повернення Марини з Канн. Стрічка мені сподобалася. Це – абсолютно її інтонація, її спосіб спілкування з глядачем. Звісно, той хто звик до «коли» і забув про те, що таке чиста вода, може цей фільм не дивитися. Або ж, навпаки, дивитися з метою власного одужання. «Крос» – стрічка інтимна. Потребує певної довіри до автора.

Факт появи фільму – підсумок нелегкого шляху, двообою з обставинами. Марина була змушена звертатися по гроші до іншої країни. Оптимальний вихід, якщо зважити на те, скільки поколінь кінематографістів викреслено з життя! Люди не мають шансів на роботу. І це геноцид. Марина не піддається. Її, звісно, можуть запросити робити кіно за кордоном. Якщо вона погодиться, я її зрозумію. Шкода, що всього трагізму становища не розуміє держава.

